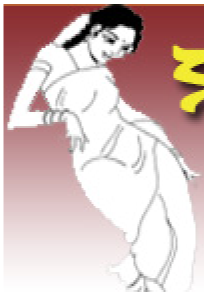

కాలమ్ దాటని కబుర్లు

బలభద్రపాత్రుని రమణి

నెల నెలకీ కొన్ని కులాసా కులాసా కబుర్లు

అమ్మమ్మ పెంపకం

మా అమ్మమ్మ సూరంపూడి వెంకట రమణమ్మగారు స్వాతంత్రం రాక పూర్వం రాజమండ్రి నుండి లక్నో దాకా ఏడాది పిల్లతో ఎనమండుగురు మగాళ్ళతో నడిచి వెళ్ళిందని ఇదివరకోసారి చెప్పాననుకుంటాను. ఇప్పుడు న్యూస్ పేపర్లు తియ్యగానే 'పందిపుచ్చయ్యగారి పాదయాత్రా' అంటూ అరడజను టాటా సుమోలూ.. దాని ముందు తెల్లని మల్లెపువ్వులాంటి బట్టల్లో నుదుట వీర తిలకాలు దిద్దుకుని ప్రతి ఇంటిముందూ నిలబడి అక్కడ ఆడుతున్న పిల్లాడిని ఎత్తుకుని ముక్కు చీమిడి తుడుస్తున్న నాయకుల ఫోటోలు చూస్తుంటే నవ్వొస్తుంది.

అమ్మమ్మ

పాదయాత్రలంటే ఇవా? అలసటొచ్చినప్పుడల్లా జీప్‌లు ఎక్కి, కూల్ డ్రింక్స్ తాగుతూ, మధ్యలో రిఫ్రెష్ మెంట్స్ తీసుకుంటూ, వీళ్ళు నడిచి ఎవర్ని ఉద్దరించాలనీ?

ఆనాడు 'ఆన్ ఫూట్ బ్యాచ్' పేరుతో వాళ్ళు పాదయాత్రలు చేసారంటే దానికో అర్థం ఉంది! వెనకాల పోలీస్ నిఘా ఉన్నా స్వాతంత్ర సమరంలో ప్రతి ఒక్కర్నీ పాలు పంచుకోమని స్ఫూర్తి నివ్వడానికి ఊరూరా లెక్చర్లు, ఇస్తూ అలా అలా ఆంధ్రా నుండి యూ.పీ దాకా సాగిపోయారు. ప్రజలు తండోపతండాలుగా ఆ పోరాటంలో పాలుపంచుకున్నారు!

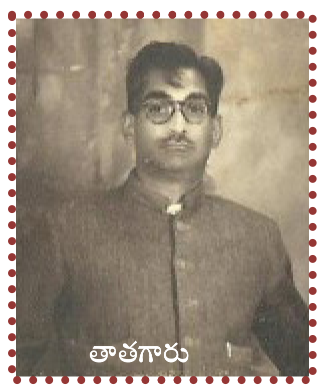

తాతగారు

ఆ సమరయోధుల గురించి పేపర్లలో రాలేదు. ఆ లాఠీ దెబ్బలు తిన్న యోధుల వీడియో క్లిప్పింగ్స్ ఎవరూ భద్రపరచలేదు! కనీసం నిజంగా దేశం కోసం సర్వస్వం ఒడ్డిన వాళ్ళ పేర్లు ఏ చరిత్ర పుస్తకాల్లోనూ లేవు! అంతెందుకు మా తాత 'సూరంపూడి శ్రీహరి రావుగారు' 63 రోజుల నిరాహారదీక్ష చేసినవాడు! ఆయన మిత్రుడు ఎమ్.ఎస్. రాజలింగంగారు మొన్న కూడా ఈ విషయం నాతో పంచుకుని 'He is a great man' అని కంట తడి పెట్టారు. ఆయన ఫోటో మా ఇంట్లో కూడా సరైనది లేదు! కాలగర్భంలో కలిసిపోయిన కలికితురాయిలు!

ఇంక మా అమ్మమ్మ మన కథలో హీరోయిన్ అయినా, మా మనవలకి మాత్రం పెద్ద సింహస్వప్నం! పగలంతా గాంధీ భవన్‌లో లైబ్రేరియన్‌గా పని చేసి, సర్వోదయా పాత్ర వసూలు చేసి, హిందీ ట్యూషన్లు చెప్పి కష్టపడేది. రాత్రుళ్ళు నన్నూ, నా పైనున్న మా ఆరుగురు కజిన్ సిస్టర్స్‌నీ, నలుగురు అన్నయ్యల్నీ కూర్చోపెట్టుకుని ఇంగ్లీష్ 'రెన్ అండ్ మార్టైన్' గ్రామర్, సాంబమూర్తిగారి లెక్కల పుస్తకం కంఠతా పట్టినట్లు ఆన్సర్లు చెపుతూ చదివించేది! ఎవడికి ఎప్పుడూ మంత్లీ టెస్టో, అసైన్‌మెంట్స్ మార్కులిస్తారో... ఆవిడకి అన్నీ గుర్తే!

ఆవిడ దుర్గాబాయ్ దేశ్‌ముఖ్‌తో హాస్టల్లో ఉండి చదువుకొచ్చిన ఓల్డ్ ఆంధ్రా మెట్రిక్యులేట్ మరి! అంత స్టాండర్డ్ ఉండేది ఆ రోజుల్లో. మా తాత లెక్చర్లు ఇస్తుంటే చుట్టు పక్కల ఊళ్ళో స్టూడెంట్లు రాత్రంతా కూచుని వినేవాళ్ళట. ఆయన్ని తమ ఇళ్ళల్లో ఉంచుకుని ఉపన్యాస సప్తాహాలు చేయించేవారట. అంటే వారం రోజుల పాటు నిర్విరామంగా అన్నమాట! అందుకే ఆయనకి 'భారతీయ తీర్థపండిట్' అనే బిరుదొచ్చింది.

మా అమ్మమ్మ పెద్ద హిట్లర్! వయసొచ్చిన ఆడపిల్లలు ఎవరి వైపు అయినా చూస్తున్నారా? లేదా వాళ్ళ వైపు ఎవరైనా చూస్తున్నారా అన్న విషయం ఆవిడకి తల వెనకాల కూడా కళ్ళున్నట్టు తెలిసిపోతుండేది! ఒకసారి మా ఆరుగురు అక్కల్ని తీసుకుని ఆవిడ మనోహర్ టాకీస్‌లో సినిమాకి వెళ్ళింది. మా వెంట క్యారేజ్ లో మినపరొట్టి, మరచెంబులో మంచి నీళ్ళు కూడా ఉండేవి లెండి! శ్రీరామనవమి పందిరి అయినా, రైల్వే స్టేషన్ అయినా, ఆలిండియా రేడియో స్టేషన్ అయినా, రవీంద్రభారతి అయినా, క్యారేజీ, మరచెంబూ తప్పవు!

సినిమా టైటిల్స్ ప్రారంభం అయ్యాయి... వెనక వరసలో లంగా ఓణీలతో ఆరుగురు భామలు కూర్చుని ఉంటే ముందు వరసలో కూర్చున్న కుర్రాళ్ళకి తెరమీద దృష్టిపోవడంలేదు. ఏదో వంకతో వెనక్కి చూస్తున్నారు. ఒకడు మరీ తరచుగా వెనక్కే చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

మా అమ్మమ్మ వాడి చెయ్యి గట్టిగా పట్టుకుని 'బాబూ.. సినిమా అటు.. ఇటు కాదు!' అంది. ఆవిడ పట్టుకి వాడి మణికట్టు 'కరేల్' మని 'కెవ్వు' మన్నాడు.

ఆవిడ పట్టు తెలిసిన మేము ముసి ముసి నవ్వులు నవ్వుకున్నాం.

ఇంటికి ఎవరైనా వచ్చినప్పుడు పిల్లలు అక్కడే నిలబడి పెద్దవాళ్ళ మాటలు వింటుంటే ఆవిడకి నచ్చేది కాదు. 'లోపలికి నడువుతల్లీ' అని జబ్బని 'కప్ప'లా పట్టేది. చూసే వాళ్ళకి ఏమీ తెలీదు. మనకి మాత్రం ప్రాణం జిలార్చుకుపోతుంది! ఆవిడదంతా మిలటరీ స్టైలు. పదకొండు మంది మనవలూ టైంకి తినాలి, టైంకి చదువుకోవాలి, టైంకి పడుకోవాలి. ఈవిడకి మా స్కూల్లో మంత్లీ మీటింగులుండేవి. సార్లు అంతా మమ్మల్ని 'అమ్మమ్మ మనవలు' అని పిలిచేవారు. ఏ రోజైనా మేం అన్నం తిని వెళ్ళకపోతే ఈవిడ మా పరువు తీసేసేది. ఇత్తడి గ్లాసులో కాఫీ తీసుకుని తన కొంగు కప్పి మరీ క్లాసు రూములోకి తీసుకొచ్చి తాగించేది! లేదా అన్నం కలిపి చెట్టుక్రింద కూర్చో పెట్టి పెట్టేది. మిగతా పిల్లలునవ్వుతుంటే మాకు తల కొట్టేసినట్లు ఉండేది.

వయసొచ్చిన ఆడపిల్లలు అందులోనూ కాస్త నదురుగా ఉండేవాళ్ళకి ప్రేమలేఖలు రావడం, ఏ కొంటె కుర్రాడైనా సైటు కొట్టడం తప్పవుకదా!

మా పెద్దక్క లక్ష్మిని 'జేకబు' అనే కుర్రాడు సరదాపడి 'లక్ష్మీ.. సినిమాకి వెళదామా?' అని అడిగాడు. అది ఏదో ఘోరమైన కష్టం వచ్చినట్లు ఏడుస్తూ హిట్లర్ అమ్మమ్మకి చెప్పింది. అంతే.. ఈవిడ వాళ్ళ అమ్మా నాన్నల ముందే వాడితో 'ఒరేయ్ నేనూ వస్తానురా.. ఆదివారం అంతా కలిసే వెళదాం సినిమాకి. లక్ష్మి చెల్లితో పాటు మిగతా చెల్లెళ్ళూ వస్తారు' అని వాడి పరువు తీసేసింది! వాడికి వాళ్ళ నాన్న బడితపూజ చేసాడు.

నాకు తొమ్మిదో క్లాసులో వి.ఏ శామ్యూల్‘ అనే కుర్రాడు ప్రేమ లేఖ రాసాడు. నేనూ తీసుకొచ్చి మా అమ్మమ్మ చేతికిచ్చాను. ఎందుకంటే నా కన్నా పైనున్న ఆరుగురు అక్కలూ అలాగే చేసేవాళ్ళు! ఒక్కతైనా "అలా చెయ్యొద్దు" అనలేదు.

అంతే! మా అమ్మమ్మ యధాప్రకారం మర్నాడు అసెంబ్లీ హాలులో వాడికి హెడ్మాస్టారు జార్జి చేత చాకిరేవు పెట్టించేసింది! "ప్రెమ" ఏంటిరా నీ బొంద? ‘ప్రే‘కి దీర్ఘం ఏదీ? రమణిని ‘రమని‘ అని రాసావేంట్రా? ‘ణ‘ అక్షరం నేర్పలేదా? ఏవయ్యా సీతారామయ్యా?" అంటూ మా తెలుగు పండిట్‌కి కూడా క్లాస్ తీసుకుంది. ఇంక మళ్ళీ ఎవడూ నాకు ప్రేమలేఖ రాయలేదు! కనీసం నా వైపు తలతిప్పి చూసేవారు కాదు పాపం.

మా రెండో అక్క వాణీది మరీ పేథటిక్ ఎక్స్‌పీరియన్స్. డిగ్రీ అయ్యాక ఆర్.టీ.సీలో ఉద్యోగం చేసే రోజుల్లో ఎవరో శాంత అనే ఫ్రెండ్ ఇంటికి వెళ్ళి, ఆ రాత్రి వాళ్ళింట్లో ఫంక్షన్ అయ్యేసరికి లేట్ అయి అక్కడే ఉండిపోయింది. ఇది ఎవరూ అప్పటిదాకా చెయ్యని సాహసం! అప్పటికీ ఈ విషయం ఈవిడకి సముదాయించి చెప్పడానికి డిపోలో పనిచేసే ఆడపిల్లలంతా కట్టకట్టుకొచ్చి చెప్పారు కూడానూ. అయినా ఊరుకుంటే మా అమ్మమ్మ ఎందుకౌతుందీ?

ఆ రాత్రికే నాగ్‌పూర్‌లో ఉద్యోగం చేసున్న మా పెద్దమ్మని పిలిపించింది. వరసగా మూడురోజులూ మూడు పెళ్ళిచూపులయ్యాయి. నాలుగోనాడు సంబంధం కుదిర్చి పదహారు రోజుల్లో ముహూర్తాలు పెట్టించి, పెళ్ళిచేసి పంపించి... ఆ రాత్రి నిద్రపోయింది. దటీజ్ సూరంపూడి వెంకటరమణమ్మ! మగపిల్లలయినా సాయింకాలం ఏడుదాటాక బయట కెళ్ళాలంటే పర్మీషన్ లేదు! కానీ ఆవిడ ప్రేమా అలా ఉండేది. మా ఇంటి ముందున్న చిన్న అరుగు మీద ఆవిడతో బాటు ఇంకొొక్కళ్ళే పడుకోగలిగేవారు. ‘ఈ రోజు నేనంటే.. నేను‘ అని అందరం పోటీలు పడేవాళ్ళం. వంతులవారిగా పడుకోపెట్టుకుని కథలు చెప్పేది. ఎవరికి జ్వరం వచ్చినా ఆవిడ నిద్రపోయేది కాదు. ఎప్పుడు మెలుకువ వచ్చినా నుదుటిమీద చెయ్యేసి చూస్తూ అమ్మమ్మ పక్కనే ఉండేది. మా రాము అన్నయ్య బంగాళాదుంపల వేపుడు కోసం పేచీలు పెడితే ‘ఒట్టి ఉల్లిపాయలు‘ వేయించి ‘ఆలుగడ్డముక్కలు మురళీగాడు తినేసాడురా‘ అని నమ్మించి అన్నం పెట్టేది. పగిలిన బుడగలు మేం ఊది చిన్న చిన్న బుడగలు చేస్తుంటే, అంగట్లో పడతాయేమో అని భయపడి ‘అవి బాయిలర్ లో వేస్తే పువ్వులొస్తాయని‘ నమ్మించి నిప్పుల్లో మా చేతే వేయించేది!

బట్టలు ఆరెయ్యడం ఒకరి వంతూ, తీసి మడతలు పెట్టడం ఒకరి వంతూ, అలానే కంచాలు పెట్టడం, భోజనాల తర్వాత తియ్యడం, బియ్యం ఏరడం, కూరలు తరగడం, ఇలా అన్నీ ఆవిడ డ్యూటీలుగా వేసేది!

ఉల్లిపాయ వేపుడు ఆలుగడ్డ వేపుడనీ, "పప్పు పులుసులో పైన బెల్లం వేసాననీ అడుగున వెయ్యలేదనీ" అంటే నమ్మి తినేసిన రాము అన్నయ్య ఎం.డీ చేసి డాక్టర్ అయ్యాడు. కామినేనిలో అనెస్థిటిస్ట్.

అమ్మమ్మ అంటే ఎక్కువ భయపడే మా మురళీ అన్నయ్య ఎమ్.కాం చేస్తూ ఆవిడకి చెప్పకుండా దివిసీమ తుపాను బాధితులకి సహాయం చెయ్యడానికి వెళ్ళి శవాలు వెలికి తీసి కాల్చాడని కోప్పడుతుందేమోనని భయపడితే, తెలిసి మనసారా ఆనందించి ‘అన్నీ వాళ్ళ తాత బుద్ధులే‘ అని కన్నీళ్ళు పెట్టుకుంది.

కాఫీ పెట్టమంటే ‘అబ్బా.. నాకు ఇవాళ కాఫీ తాగాలని లేదు‘ అని, పెట్టాక ముందొచ్చి తాగేసే మా లక్ష్మక్క పెద్ద కుటుంబంలో పడి, బోలెడు బాధ్యతలు మోసి మంచిపేరు తెచ్చుకుంది. అంతే కాదు అమ్మమ్మ అయ్యాక ఎల్.ఎల్.ఎమ్ చేసిన లాయర్! పెళ్ళినాటికి పి.యూ.సి.నే!

పెంకితనానికి మారుపేరుగా ఉండే నేను మాత్రం బి.ఏ.తోనే సరిపెట్టి ఇలా మీ అందర్నీ వేయించుకు తింటున్నాను. చిన్నప్పుడు నోట్స్ రాయాలంటే బద్ధకం. ఇప్పుడు రోజుకి ఒక్కోసారి నలభై పేజీలు కూడా రాస్తాను!

పరీక్షలొచ్చినా హిందీ పాటలు చెవిలోంచి తియ్యకుండా వినే ఉమక్క ప్రొఫెసర్ అయింది. టీచర్స్ ట్రెయినింగ్ కోసం ఒక వెబ్ సైట్ నడుపుతోంది!

చిల్లర ఇవ్వమంటే బస్‌కండక్టర్ ఏం అనుకుంటాడో అనే మా మొహమాటం శాంతక్క బి.ఎస్.సీ చేసి మంచి బామ్మ అయింది!

చిరునవ్వు తప్ప ఏనాడూ మాలా గలగలా మాట్లాడి ఎరుగని మా విజయక్క... ఇంకా మాటలు పొదుపు చెయ్యడానికి దేవుడి దగ్గరకి ముప్పై ఆరేళ్ళకే తొందరపడి వెళ్ళిపోయింది! మా అమ్మా వాళ్ళు మాకు తెలియకుండా రెండో ఆట సినిమాకి వెళుతుంటే చెప్పులు చప్పుడవకుండా చేత్తో పట్టుకుని ఇది గేట్ దగ్గర సిద్ధంగా ఉండేది!

తెలుగు భాషనీ, తెలుగు నవలనీ నాకు పరిచయం చేసిన హనుమంతు అన్నయ్య 'అష్టావధానాలూ' 'హాస్యావధానాలూ' చేస్తూ 'ఓహో' అనిపించుకుంటున్నాడు! రైల్వేలో సీనియర్ డివిజనల్ ఆఫీసర్ అయ్యాడు.

చిన్నప్పుడు బూట్ లేసులు జుట్టుకి కట్టుకునేదని 'బూట్ లేస్' అని అంతా ఏడిపించిన రమక్క కెనడాలో ఉంది.

ఆఫీసునుండి ఆలస్యంగా ఇంటికొచ్చినందుకు, వెంటనే పెళ్ళయిన వాణి అక్క పెళ్ళవగానే ఆర్.టీ.సీ ఉద్యోగం మానేసి, ఇప్పుడు హాయిగా బెంగుళూరులో మనవలతో ఆడుకుంటోంది.

ఏడుగురు అక్కచెల్లెళ్ళం

అన్నింటికీ అల్లరి చేస్తూ దుందుడుకుగా ఉంటూ వచ్చిన చిన్నిగాడు అనే 'శ్రీహరి' అన్నయ్య.. తాతయ్య పేరు పెట్టినందుకు అన్నట్లు.. ఆయనలాగే తొందరగా పైలోకాలకి చేరుకున్నాడు!

అమ్మమ్మ ఆ రోజుల్లో వచ్చిన స్వల్ప ఆదాయంలో మా అందరికీ ఏం పెట్టిందో, ఎలా పెంచిందో కానీ, మేం ఒకర్ని విడిచి ఒకరం ఉండలేం. బహుశా ఒకే తువ్వాలూ, ఒకే సబ్బూ, ఒకే పక్కా, ఒకే ఇల్లూ పంచుకుని పెరిగినందుకు అనుకుంటాను! నెలకోసారి ఏదో ఒక వంకతో అందరం ఒక చోటచేరాల్సిందే తనివితీరా కబుర్లు చెప్పుకోవాల్సిందే

అమ్మమ్మ అనురాగంతో పాదులు చేసి, అనుబంధం అనే నీరుపోసి పెంచిన మొక్కలం మేము!

నేను పదో తరగతికి వచ్చేదాకా నాకు సొంత అన్నయ్య మురళి ఒక్కడేనని... మిగతావాళ్ళు కజిన్స్ అని తెలియదు!

హేట్సాఫ్ టు అమ్మమ్మ!